

ska statsverket afsågos, skulle gå förlorade, och får jag, till förekommande af något sådant, värdsamt föreslå,

att såväl råa sockerbeter som torkade betor, hvilka till landet kunna komma att införas, må beläggas med tull, de förra af 50 öre, de sednare af 2 R:dr 50 öre per centner.

Om remiss till Bevillnings-Utskottet af denna min motion anhåller jag vördsamast.

Stockholm den 25 Januari 1872.

J. Arrhenius.

N:o 7.

Af Herr Bergstedt: Angående beviljande af ett extra anslag å 115,800 R:dr för en tillbyggnad till Upsala universitets bibliotekshus och hela lokalens uppvärmning.

Under det att de stora konstsamlingarne och bildningsanstalterna i hufvudstaden under de båda sista årtiondena varit gynnade med anslag, som uppgå till öfver 4 millioner R:dr, har Upsala universitet gjort ganska måttliga anspråk på Riksdagens frikostighet. Det må vara naturligt nog, att Kamrarne ogerna bevilja medel till grundläggande af nya institutioner i en landsortsstad, men lika naturligt är, att de redan befintliga hållas i ett sådant skick, att de kunna bereda största möjliga nytta. En sparsamhet, som hindrar en sådan nytta, är i sjelfva verket ett slöseri.

Riksdagen 1870 beviljade på Kongl. Maj:ts nådiga framställning nära en half million R:dr till nybyggnad för Kongl. biblioteket, en frikostighet som allmänt medgifves vara väl befogad. Men nästan samma behof af utvidgadt utrymme och beredande af de oundgängligaste, nu saknade beqvämligheter förefinnas vid det akademiska biblioteket i Upsala och universitetets konsistorium har i slutet af förlidet år

hos Kongl. Maj:t upprepat sin förut framställda underdåniga anhållan om proposition på anslag till uppförande af en flygelbyggnad jemte inrättande af värmeledning i hela lokalen, ehuru de underdåniga framställningarne icke lyckats vinna nådigt afseende. Jag anser detta behof så trängande, att jag icke alldeles misströstar om dess behjertande äfven på grund af enskild framställning, och tillåter mig för detta ändamål att bringa ämnet under Riksdagens uppmärksamhet.

Med civilisationens framsteg följer ökad aktning för menniskolif och menniskokraft och tiden får ett mångdubbelt värde. Våra förfäder nöjde sig med trånga, obeqvåma och oeldade offentliga lokaler, och det föll ingen in att begåra något bättre. Vår tid anser, att den arbetandes helsa och välbefinnande böra sparas för att göra hans arbete så mycket verksammare; den med hvarje år ökade mängden af arbetande skulle också göra ett motsatt förhållande oförsvarligt.

Upsala universitets biblioteksbyggnad, som bår namnet Carolina rediviva, är nu nära 50 år gammal. Förslaget, upptagande nuvarande hufvudbyggnaden och två flyglar till två våningars höjd, blef af Kongl. Maj:t stadfästadt redan 1813, fastän huset till det yttre icke blef färdigt förrän 1826 och böckernas inflyttande först fullbordades 1841; sollennitetssalen är ännu oinredd och flyglarne finnas endast på ritningen. Då grunden till byggnaden lades, hade biblioteket 74,000 band, hvaremot det nu räknar nära 200,000; denna boksamling är följaktligen den betydligaste i riket. Derigenom har utrymmet blifvit så upptaget, att dupletterna måste uttagas och nedpackas i kistor, samt fristående hyllor anbringas framför väggarne. Häråf uppkomma stora svårigheter: de studerandes antal har stigit till öfver 1,500 och bibliotekets begagnande har tilltagit i ännu långt vidsträcktare mån, så att antalet verk, som under året utlånas, i medeltal uppgår till nära 4,000, under det att böckerna och handskrifterna, mer än hvad förut någonsin varit fallet, rådfrågas på stället, ehuru hinderlig anordningen än är för ett sådant begagnande.

Vid större utländska bibliotek är man särdeles angelägen att undvika böckernas uppställning på dubbla rader, emedan den försvårar återfinnandet af de arbeten, som sökas. I Upsala är den dubbla uppställningen regel, och till och med tredubbel uppställning har förekommit. Då ett universitetsbibliotek nödvändigtvis omfattar alla vetenskaper och begagnas äfven af sådane, som sakra bibliografisk kännedom inom de ämnen de studera, så måste böckerna vara ordnade efter fack, och som boksamlingen årligen tillväxer med 2 à 3000 band, får utrymmet icke vara för knäppt, så vida täta och tidsödande omflyttningar skola kunna undvikas.

En ofördröjlig utvidgning af lokalen för böckerna är följaktligen af yttersta nödvändighet påkallad. Vål har det blifvit i fråga satt, att den nästan hela tredje våningen upptagande sollennitetssalen skulle kunna inredas till bokrum, men dels är ett större samlingsrum vid många tillfällen ombärligt för ett universitet, som är bland de mest besökta i Europa, då det största af auditorierna icke rymmer mer än 3 à 400 personer, dels är byggnadens beskaffenhet alldeles icke beräknad på en så-

dan inredning, och Konung Carl Johan skänkte den 19 Oktober 1819 vid den högtidliga grundläggningen af trapphuset, af egna medel, 30,000 R:dr B:ko till byggnadens fullbordan, med särskildt afseende derpå att tredje våningen skulle såsom festivitetsal bevaras. Det är för öfrigt icke sannolikt, att byggnaden skulle, vid 80 fots höjd öfver marken, kunna bära tyngden af en i denna våning uppställd bokmassa, och frånvaron af brandbotten der ofvanföre skulle också göra en sådan uppställning nog äfventyrlig. Säkert skulle något sådant på intet annat ställe försökas.

Men om boksalarne äro allt för trånga och obeqväma, så är detta i ännu högre grad händelsen med arbets- och utläningsrummen. Dessa lägenheter utgöras af ett par små hörnrum i entresol- och bottenvåningen 14 × 18 fot och dessutom genomgångsrum till boksalarne. Lika små till golftytan, men 23 fot höga, äro de lägenheter i mellanvåningen som användas till läsrum, hvarföre de äro nästan omöjliga att uppvärma och lemna utrymme åt ett högst ringa antal af dem, som på stället önska företaga undersökningar. Af dessa smårum uppvärmas för närvarande sex på södra gafveln med kakelugnar, men som de på två sidor omgifvas af yttermurar och på de båda andra af oeldade rum samt afstånden till dragiga fönster och dörrar äro mycket ringa, så är det nästan omöjligt att under en strängare vinter i dem åstadkomma en dräglig temperatur, medan boksalarne äro alldeles kalla, och som böcker äro utomordentligt köldbevarande, råder ända in emot midsommaren i de stora salarne en fullkomlig vintertemperatur, hvilken stundom sjunker ända till — 10°.

Huru menligt detta förhållande måste inverka såväl på bibliotekspersonalens som på de besökandes helse är lätt att inse, då man besinnar, att ofta erfordras timmars eftersökande i en mängd band för att finna en enda sökt uppgift. Så länge biblioteket endast var ett förvaringsrum för böcker, hvilka sällan lånades, än mera sällan begagnades på stället, kunde detta passera, men sedan en genomgripande förändring i studierna gjort böckers och handskrifters användande på ett mera omedelbart sätt nödvändig, hvarken kan eller bör det vidare få fortfara.

Öfver allt fordrar man derföre nu mera, att de stora biblioteken skola vara uppvärmda, och plan är äfven uppgjord till en värmeapparat för Upsala bibliotek. Men anläggningen af en sådan uppvärmningsanstalt ensam och utan sammanhang med den i fråga satta flygelbyggnaden har så väsendtliga olägenheter att den knappast synes böra ifrågakomma, ty apparat och bränslemagasin måste i sådant fall, för att icke blifva allt för vanprydande, läggas under jord och ett af biblioteksrummen upplåtas till begagnande af eldaren. Äfven kostnaden inskränkes i betydligare mån genom värmeanstaltens anläggning i förbindelse med den tilltänkta flygeln, hvilken skulle innehålla utrymme för boksamlingens tillväxt under de närmaste tretio åren samt för ändamålsenliga arbets- och läsrum och i källarvåningen plats för värmeapparaten, kolmagasin, rum för eldaren o. s. v. Ritning dertill är i hufvudsaklig öfverensstämmelse med den ursprungliga planen till det yttre, men med tidsenliga förbättringar i inredningen, uppgjord af Arkitekten Stenhammar, och kostnadsförslaget, inberäknadt

skorstenen, hvilken skulle uppdragas genom det gamla huset, uppgår till 80,000 R:dr. För värmeapparaten och rörledningarne, såväl i den gamla lokalen som i den föreslagna tillbyggnaden, är kostnaden beräknad till 35,800 R:dr.

Det är så mycket större anledning för universitetets styrelse att just nu önska detta arbete utfördt, som stadsfullmäktige i Upsala i dessa dagar beslutit anläggandet af en vattenledning, hvilken utan värmeledning knappast skulle kunna för biblioteket begagnas, men hvars rör skulle med betydligt minskad kostnad kunna inläggas på samma gång som värmeledningsrören. Det bör i sammanhang härmed anmärkas, att eldfaran från en värmeledning med vattenkaminer, sådan den här är tilltänkt, är långt mindre än eldfaran från de nu begagnade kakelugnarne, och att man ingenstädes i utlandet af sådana farhågor låtit afskräcka sig från uppvärmandet af de offentliga biblioteken.

Universitetets ändamål kan aldrig fullt vinnas, förr än dess vetenskapliga och litterära skatter blifva fullt tillgängliga för forskningen. Upsala universitets lärare och lärjungar förtjena icke att i detta afseende vara tillbakasatta, och det är så mycket billigare, att det allmänna nu, under sällsynt gynsamma ekonomiska förhållanden, kommer det berömda lärosätet till hjälp, som hela den gamla biblioteksbyggnaden blifvit uppförd utan annat statsunderstöd än ett lån af 75,000 R:dr, med 3 procent ränta och 2 procent amortering, hvilket inom 8 eller 10 år härefter är till fullo inbetaladt.

På grund af det nu anförda tillåter jag mig vördsamt föreslå:

att Riksdagen måtte bevilja Upsala universitet, för en tillbyggnad till bibliotekshuset och hela lokalens uppvärmning, ett anslag utan återbetalningsskyldighet att under nästa statsreglering utgå med tillsammans 115,800 R:dr. Byggnadsritningar, kostnadsförslag och öfriga till ärendet hörande handlingar skola till Stats-Utskottet öfverlemnas.

Stockholm den 25 Januari 1872.

Curl Fredrik Bergstedt.